

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ НАСАДЖЕЩЬ МАЙБУТНЬОГО ПІД ЗРУБАХ, ЗАЛИШЕНИХ ПІД ПРИРОДНЕ ПОНОВЛЕННЯ

В статті наведені найбільш раціональні методи формування насадження, залишеного під природне поновлення.

Ключові слова: зруб, підріст, підлісок, природне поновлення.

F. Gerbut

Uzhgorod National University, 88000 Universitetska str., 14, Uzhgorod, Ukraine

kaf-forest@uzhnu.edu.ua

METHODS FOR FORMING THE FUTURE PLANTATION HOUSES, DEPRIVED OF THEIR NATURAL REGENERATION

The article presents the most rational methods of forming stands, left under natural regeneration.

Keywords: frame, undergrowth, underbrush, natural regeneration

Лісовідновлення та його моніторинг в лісництві є невід'ємним напрямком виробничої діяльності лісгосподарського виробництва та науково-дослідної справи.

Ліс, незалежно від його походження, є відновним господарсько-добувним ресурсом, який дає можливість отримувати сировину для життя людей. Ліс дає надзвичайно багато, тому загальний коефіцієнт корисної дії можна розділити на дві складові:

- першою частиною є *матеріальні ресурси* – деревину, лікарську сировину та інші біопродукти для харчової промисловості,
- другою частиною є так звані *невагомні фактори* – захисні, рекреаційно-бальнеологічні, клімато-регулюючі.

З прадавніх часів, люди користуючись першою групою сировинних ресурсів лісу навчилися оцінювати їх числом і мірою. Нажаль, ще не розроблено методів оцінки корисної дії невагомних факторів.

Це ще залишається великою білою плямою, яку пауці потрібно вирішити уже тепер. На цей недолік звернули увагу делегати світового лісового конгресу, який відбувся в 1969 році в Джакарті. Рішенням його була визначена гранична оцінка головної складової ККД лісу деревини в межах однієї четвертої загальної вартості. На долю інших складових корисної дії лісу припадає 3/4. З переходом на суцільне лісокористування перед людиною постало надзвичайно важливе завдання – лісовідновлення. Так, починаючи з першої половини XIX століття, зародився новий науковий напрямок загального лісівництва, який в подальшому розвитку отримав назву часткове лісництво, а пізніше лісові культури. Звичайно, спроби людей відновлювати і створювати нові ліси в окремих регіонах були далеко раніше. Тепер головною лісокультурною категорією лісокультурного фонду стали зруби (до 98%), а решта інші категорії, на яких проводяться заходи по лісостворенню.

Процес лісостворення здійснюється двома напрямками – природним і штучним.

Найбільш бажаним і біологічно досконалим вважається природне відновлення, але після руйнівного втручання людини в життя лісу цей процес відбувається не завжди в належному напрямку. Тому, щоб забезпечити необхідні умови правильного природного відновлення науковцями і практиками лісівництва були розроблені способи рубок різного спрямування головною метою яких стало максимальне забезпечення питання природного відновлення. Під цю вимогу розроблялись і продовжуються пошуки кращих технологічних засобів проведення рубок, які нажаль дуже відстають від лісівничих вимог та потребують великих матеріальних витрат, що стримує їх удосконалення. Процес лісостворення здійснюється лише штучним шляхом – створенням суцільних лісових культур.

Для крайньої ілюстрації процесів лісовідновлення, слід розглянути природні умови напівної області. Щорічний лісокультурний фонд нашого краю в останнє десятиріччя складає: 2,0 – 2,1 тис. га лише свіжих зрубів. Оптимального рівня природного забезпечення лісокультурних ділянок досягнуто в межах 60-64%. Якщо розглядати це питання виходячи з лісотипологічної структури, масо наступне – відновлення бучин знаходиться в межах – 70-72%, смеречин – 12%, ялини – 4% і дібров до 2,0%. Так, це добре, якщо керуватись статистикою, але слід звернути увагу на стан природних деревостанів, що залишені для росту майбутнього лісу. Тому, найбільш доцільно це продемонструвати на прикладі бучин. Як правило, при дотриманні лісонасінневих рубок, на зрубках залишається в середньому, від 10-150 тис. штук деревець на 1 га куртинами з покриттям площі 50-60%, а решта припадає на технологічні ділянки та «пусті вікна». Походження приросту складається з насіннєвої та вегетативної порослі з дуже строкатою віковою розбіжністю, від 2 до 30 і більше років. Якість залишених дерев дуже різна, починаючи від природної деформації, до антропогенних походжень. Дослідженнями підтверджено, що лише – 3-5% деревець насіннєвого походження дають гарантію на формування майбутнього лісу елітного складу – сортиментів вищих категорій.

Друга частина підросту насіннєвого та вегетативного походження здатна сформувати в майбутньому деревостан, з якого господарство може отримувати повноцінні 6 метрові сортименти деревини. Участь цієї категорії дерев знаходиться в межах до 6% від залишених стовбурів.

Третя група дерев (15-20%) зможе дати майбутньому господарству тільки короткометражні сортименти довжиною до 3 метрів. І, на нарешті, залишок підросту має відігравати середовищно формуючу роль, що може дати на майбутнє лише дров'яну деревину.

Тому, такий стан підросту після переведу зруба у відкриті лісом площу методом природного поновлення потребує кваліфікованого формування якісного стану типовірих порід з бажаною домішкою субдомінантних порід. Якщо вони відсутні, тоді слід планувати їх штучне введення. Природне поновлення бучин відбувається куртинним способом в залежності від щільності верхнього намету. На зрубіві в окремих місцях, розміщується дуже загущений підріст, а на більш затінених ділянках він поодинокий, або відсутній.

У таких випадках потрібний штучний перенос дичків віком 3-5 років на вільні місця. Цим ми забезпечуємо повне покриття площі зрубу і не витрачаємо коштів на вирощування посадкового матеріалу. Важливим завданням лісівників при залишенні зрубів має бути проведена рекультивация порушених земель після лісозаготівлі. Це значно знижує вірогідність появи ерозійних процесів, що для продуктивності майбутніх деревостанів залишається головним фактором. Під час науково-дослідних робіт лісового науково-дослідного станцією в місті Мукачеве всі ці питання досконало розроблені і потребують лише сумлінного їх дотримання. Велика роль при формуванні лісу майбутнього належить доглядом рубанням, які супроводжують життя лісу починаючи з молодого віку до середньовікової стадії росту. Щоб уникнути зайвих витрат сил і коштів на проведення цих робіт, розроблений метод часткового втручання в життя лісу – догляд за деревами майбутнього. Суть його полягає в візуальному виборі кращих дерев за якістю, і в подальшому сприянні їхньому росту доглядом втручанням. Кількість дерев, їх розміщення та склад, має відповідати типу лісу. Для таких методів розроблені цільові програми до кожної вікової групи дерев з чітко вказаною кількістю дерев на площі.

Застосування таких методів формування лісів майбутнього дає змогу вести господарство по цільовому признаку, підвищити продуктивність лісів на 30% і при цьому забезпечити максимальну їх стійкість.